CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
PAOLO MENGOZZI
prezentate la 15 martie 2007 [1]

I — Introducere

1. Prin hotărârea pronunțată la 13 septembrie 2005, Hosman-Chevalier/Comisia [2] (denumită în continuare „hotărârea atacată"), Tribunalul de Primă Instanță (denumit în continuare „Tribunalul"), admițând în parte acțiunea formulată de doamna Hosman-Chevalier, a anulat Deciziile din 8 aprilie și din 29 octombrie 2003 prin care Comisia Comunităților Europene a refuzat să acorde reclamantei beneficiul indemnizației de expatriere și al indemnizației de instalare, prevăzute la articolul 4 alineatul (1) litera (a), respectiv la articolul 5 alineatul (1) primul paragraf din anexa VII la Statutul funcționarilor Comunităților Europene, în versiunea în vigoare la data desfășurării faptelor în speță (denumit în continuare „statutul").

2. În prezenta cauză, Curtea este chemată să se pronunțe asupra recursului introdus de către Comisie împotriva hotărârii atacate.

II — Contextul normativ de referință

3. Potrivit articolului 69 din statut, indemnizația de expatriere este egală cu 16 % din totalul salariului de bază, al alocației pentru locuință și al alocației pentru creșterea copilului la care are dreptul un funcționar.

4. În temeiul articolului 4 alineatul (1) litera (a) din anexa VII la statut, indemnizația de expatriere se acordă:

„(a) funcționarului:

— care nu are și nu a avut niciodată cetățenia statului pe teritoriul căruia se află locul său de repartizare

și

1 — Limba originală: italiana.
2 — T-72/04, Rec., p. II-3265.

— care, în mod obișnuit, nu a locuit și nu și-a exercitat activitatea profesională principală pe teritoriul european al statului respectiv, în perioada de cinci ani care se încheie cu șase luni înainte de angajarea sa în muncă. Pentru aplicarea prezentei dispoziții, situațiile ce rezultă din serviciile efectuate pentru un alt stat sau organizație internațională nu se iau în considerare".

III — Faptele

5. Potrivit reconstituirii faptelor efectuate de către Tribunal, doamna Hosman-Chevalier (denumită în continuare „intimata"), cetățean austriac, a studiat și a lucrat în Austria până la 14 mai 1995. Din 15 mai 1995 până la 17 martie 1996, aceasta a lucrat în Belgia pentru Verbindungsbüro des Landes Tyrol (Oficiul Landului Tyrol) situat la Bruxelles.

6. Din 18 martie 1996 până la 15 noiembrie 2002, intimata a făcut parte din personalul Reprezentanței Permanente a Republicii Austria pe lângă Uniunea Europeană la Bruxelles (denumită în continuare „RPA"). În această perioadă, și-a exercitat activitatea mai întâi pentru Verbindungstelle der Bundesländer (oficiul de legătură al Länder, denumit în continuare „VB") și, ulterior, pentru Österreichischer Gewerkschaftsbund (federația sindicatelor austriece, denumită în continuare „OGB").

7. La 16 noiembrie 2002, intimata a fost angajată în cadrul Comisiei, în calitate de funcționar. Perioada de cinci ani menționată la articolul 4 alineatul (1) litera (a) a doua liniuță din anexa VII la statut, denumită „perioada de referință", a fost stabilită între 16 mai 1997 și 15 mai 2002.

8. Prin nota din 8 aprilie 2003, Direcția Generală „Personal și Administrație" a Comisiei a informat-o pe intimată că nu i se putea acorda indemnizația de expatriere, deoarece nu erau îndeplinite condițiile de acordare a acesteia.

Prin Decizia din 29 octombrie 2003, autoritatea împuternicită să facă numiri a respins reclamația formulată de către intimată împotriva deciziei cuprinse în nota din 8 aprilie 2003. Respingerea se întemeia pe motivul că activitatea profesională exercitată de către intimată la Bruxelles în cursul perioadei de referință nu putea fi considerată „servicii efectuate pentru un alt stat" în sensul articolului 4 alineatul (1) litera (a) din anexa VII la statut.

IV — Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată

9. Prin cererea depusă la grefa Tribunalului la 20 februarie 2004, intimata a solicitat anularea Deciziei de respingere din 29 octombrie 2003 și obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

10. Prin hotărârea atacată, Tribunalul a declarat acțiunea fondată în parte și a anulat decizia atacată, precum și Decizia din 8 aprilie 2003, deoarece concluziile intimatei trebuiau să fie interpretate în sensul că urmăreau să obțină și anularea acestui din urmă act [3].

11. Hotărârea se întemeia pe admiterea celui de al doilea motiv invocat, dedus din încălcarea articolului 4 alineatul (1) litera (a) din anexa VII la statut [4], etapele raționamentului Tribunalului fiind următoarele.

12. Cu titlu introductiv, după ce a amintit fundamentul prevederii conținute de articolul 4 alineatul (1) litera (a) din anexa VII la statut [5], Tribunalul a precizat că noțiunea de stat, relevantă pentru aplicarea ultimei teze de la a doua liniuță a acestei prevederi, „are în vedere numai statul ca persoană juridică subiect unitar de drept internațional și organele sale de guvernământ" [6].

13. Tribunalul a examinat în continuare dacă serviciile furnizate de intimată în cadrul RPA în cursul perioadei de referință trebuiau considerate a fi servicii efectuate pentru un stat, în sensul prevederii menționate anterior.

14. Tribunalul a indicat, la punctul 30 din considerentele hotărârii atacate, că „nu se contestă faptul că serviciile prestate pentru autorități precum reprezentanța permanentă a unui stat membru pe lângă Uniunea Europeană sau ambasadele unui stat trebuie considerate servicii efectuate pentru un stat, în sensul articolului 4 [alineatul (1) litera (a)] din anexa VII la statut".

15. La punctele 31-36 din această hotărâre, Tribunalul, bazându-se pe diferite elemente din dosar, a constatat că, pe întreaga perioadă de referință, intimata fusese funcționar în cadrul RPA, că se supunea autorității ierarhice a reprezentantului permanent al

3 — Hotărârea atacată (punctul 1 din dispozitiv).

4 — Tribunalul a considerat că nu este util să se pronunțe asupra celorlalte două motive invocate de către intimată, întemeiate pe o eroare de apreciere a faptelor și pe încălcarea principiului egalității de tratament.

5 — Hotărârea atacată (punctele 27 și 28).

6 — *Ibidem* (punctul 29).

Republicii Austria și că avea un statut similar celui al altor funcționari aflați la post în cadrul RPA. Pe baza acestor elemente, Tribunalul a concluzionat că serviciile furnizate de intimată pentru RPA în cursul perioadei de referință trebuiau să fie considerate ca fiind servicii efectuate pentru Republica Austria.

16. La punctele 37-41 din hotărârea atacată, Tribunalul a înlăturat argumentele invocate în sens contrar de către Comisie, întemeiate pe împrejurarea că, în cadrul RPA, intimata lucrase pentru anumite organisme menite să apere alte interese decât cele ale statului. În special, Tribunalul a replicat că cerința unei aplicări uniforme a dreptului comunitar, precum și principiul egalității se opuneau posibilității de a face trimitere la dreptul intern al unui stat membru pentru a interpreta o prevedere de drept comunitar, mai puțin în cazul în care această trimitere este expres prevăzută de această dispoziție sau dacă o interpretare autonomă a acesteia nu este posibilă. În speță, potrivit Tribunalului, această trimitere nu era necesară, deoarece era neîndoielnic că reprezentanța permanentă face parte dintre organele de stat în sensul articolului 4 alineatul (1) litera (a) din anexa VII la statut [7].

17. La punctul 42 din hotărârea atacată, Tribunalul a afirmat că era „suficient ca o persoană să își fi exercitat activitatea profesională pentru un organism care aparține statului în sensul menționat, precum o reprezentanță permanentă, pentru ca aceasta să se încadreze pe deplin în excepția prevăzută la articolul 4 alineatul (1) litera (a) din anexa VII la statut, oricare ar fi funcțiile particulare și specifice exercitate de către aceasta în cadrul organului amintit". În continuare, Tribunalul a precizat că altfel „ar fi fost necesar să se efectueze o analiză detaliată a îndatoririlor și funcțiilor îndeplinite din punct de vedere al dreptului intern, ceea ce ar fi fost contrar cerințelor menționate anterior", luând în considerare în special împrejurarea că „revine în exclusivitate fiecărui stat membru competența de a-și organiza serviciile în modul pe care îl consideră cel mai adecvat și de a determina astfel obiectivele și funcțiile pe care le atribuie funcționarilor și angajaților săi".

18. În temeiul acestor motive, Tribunalul a concluzionat că în mod greșit Comisia refuzase să neutralizeze perioada în care intimata lucrase pentru RPA, excluzând-o pe aceasta în mod nelegal de la beneficiul indemnizației de expatriere prevăzute la articolul 4 alineatul (1) litera (a) din anexa VII la statut și al indemnizației de instalare asociate acesteia, prevăzută la articolul 5 alineatul (1) din aceeași anexă. În consecință, Tribunalul a anulat deciziile în litigiu în măsura în care prin acestea se refuza acordarea indemnizațiilor amintite către intimată [8].

7 — *Ibidem* (punctul 40).

8 — *Ibidem* (punctele 42-47 și 51 și dispozitiv 1). În schimb, acțiunea a fost respinsă pentru partea privitoare la neacordarea diurnei, deopotrivă contestată de către intimată (a se vedea punctul 52 și dispozitiv 2).

V — Procedura în fața Curții și concluziile părților

19. Prin înscrisul depus la 29 noiembrie 2005 la grefa Curții, Comisia a declarat recurs împotriva hotărârii atacate.

20. Comisia a solicitat Curții:

— anularea hotărârii atacate și trimiterea cauzei spre rejudecare Tribunalului;

— obligarea intimatei la plata cheltuielilor de judecată.

21. Intimata a solicitat Curții:

— respingerea recursului ca vădit inadmisibil sau, în subsidiar, ca nefondat;

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

VI — Analiză juridică

A — *Cu privire la admisibilitate*

22. În principal, intimata contestă admisibilitatea recursului, susținând că prin acesta se tinde, în realitate, să se obțină reevaluarea de către Curte a faptelor cercetate deja de către Tribunal în cadrul hotărârii atacate.

23. În opinia noastră, motivul privind inadmisibilitatea acțiunii trebuie respins. Contrar celor susținute de către intimată, recursul se întemeiază pe un motiv de drept dedus din greșita interpretare și aplicare de către Tribunal a articolului 4 alineatul (1) litera (a) din anexa VII la statut.

B — *Cu privire la fond*

1. Argumentele părților

24. În susținerea acțiunii formulate, Comisia invocă un motiv unic, întemeiat pe o eroare de drept în interpretarea condiției privind

„situațiile ce rezultă din serviciile efectuate pentru un alt stat", menționată la articolul 4 alineatul (1) litera (a) a doua liniuță din anexa VII la statut.

25. Potrivit Comisiei, Tribunalul a considerat în mod greșit că, pentru îndeplinirea acestei condiții, era suficient ca persoana însărcinată cu efectuarea acestor servicii să fie integrată din punct de vedere funcțional și/sau organizațional în cadrul unui organ al acestui stat, precum o reprezentanță permanentă pe lângă Uniunea Europeană (denumită în continuare „RP"). Această poziție ar rezulta implicit, însă în mod necesar, de la punctele 31-36 din hotărârea atacată și ar fi ulterior confirmată la punctul 42 din aceasta.

26. Comisia consideră că, dimpotrivă, condiția menționată impune existența unui raport juridic direct între persoana interesată și statul respectiv, raport care nu poate fi dedus din simplul element al integrării din punct de vedere funcțional și/sau organizațional în cadrul unei autorități a statului.

27. În sprijinul opiniei sale, Comisia susține, în primul rând, că însuși fundamentul articolului 4 alineatul (1) litera (a) a doua liniuță ultima teză din anexa VII la statut, astfel cum a fost indicat de instanța comunitară, presupune că, în perioada de referință, funcționarul a cărui situație este supusă evaluării din perspectiva acestei prevederi a fost direct subordonat statului respectiv în temeiul unui raport contractual ori legal.

28. În al doilea rând, aceasta remarcă aspectul că prevederea în cauză constituie o excepție de la condițiile de acordare a indemnizației de expatriere și trebuie, ca atare, să facă obiectul unei interpretări restrictive.

29. În al treilea rând, Comisia consideră că interpretarea acestei prevederi, astfel cum este redată în hotărârea atacată, se îndepărtează atât de jurisprudența Tribunalului privind condiția referitoare la „servicii efectuate pentru un alt stat", cât și de jurisprudența prin care se face aplicarea condiției alternative privind „serviciile efectuate pentru o organizație internațională". În ceea ce privește hotărârile pronunțate în acest din urmă context, Comisia face trimitere în special la hotărârile Nevin/Comisia [9] și Lo Giudice/Parlamentul European [10], în cadrul cărora Tribunalul a exclus posibilitatea ca, în lipsa unui raport contractual, constitutiv al unei legături juridice directe, între funcționar și instituția pentru care au fost efectuate serviciile, să se considere îndeplinite condițiile de aplicare a articolului 4 alineatul (1) litera (a) a doua liniuță ultima teză din anexa VII la statut în privința serviciilor efectuate pentru o organizație internațională. Comisia consideră că, pentru a putea aprecia dacă sunt îndeplinite condițiile de existență a uneia dintre ipotezele pentru a căror

9 — Hotărârea Tribunalului din 11 septembrie 2002 (T-127/00, RecFP, p. I-A-149 și II-781, punctul 51).

10 — Hotărârea Tribunalului din 22 martie 1995 (T-43/93, RecFP, p. I-A-57 și II-189, punctul 36).

legiferare au fost adoptate prevederile menționate (servicii efectuate pentru un alt stat și servicii efectuate pentru o organizație internațională), este necesar ca evaluarea să se întemeieze pe criterii de interpretare omogene, în caz contrar existând riscul privării de coerență a sistemului.

30. Comisia conchide că, în cadrul hotărârii atacate, Tribunalul, încălcând dreptul comunitar, a omis să cerceteze dacă exista un raport juridic direct între intimată și Republica Austria, condiție care nu este îndeplinită în speță, deoarece, în cursul perioadei de referință, intimata a fost angajată inițial de către Verbindungstelle der Bundesländer și ulterior de către Österreichischer Gewerkschaftsbund.

31. Intimata contestă, considerându-le lipsite de orice temei, toate argumentele invocate de către Comisie și arată că hotărârea atacată este lipsită de viciile denunțate de către această instituție.

2. Apreciere

a) Observații introductive

32. Pentru corecta delimitare a obiectului prezentei cauze, trebuie remarcat, cu titlu introductiv, că, deși hotărârea atacată conține o definiție a noțiunii „stat", la care se referă articolul 4 alineatul (1) litera (a) a doua liniuță ultima teză din anexa VII la statut [11], raționamentul pe baza căruia Tribunalul a anulat deciziile în litigiu, astfel cum reiese acesta în principal de la punctele 31-36 și 42 ale motivării, a făcut inutilă adoptarea unei poziții a Tribunalului cu privire la aspectul dacă această noțiune includea organismele cu care intimata se afla în raport direct de subordonare în cadrul exercitării activității profesionale în cursul perioadei de referință.

33. În consecință, nici motivul invocat de către Comisie în susținerea recursului introdus, prin care se urmărește contestarea validității motivelor pentru care Tribunalul a considerat că, indiferent de natura acestor organisme, între intimată și Republica Austria exista raportul cerut pentru aplicarea prevederii în cauză, nici argumentele invocate de către intimată, care se limitează la a contesta afirmațiile Comisiei, nu privesc definiția noțiunii de stat adoptate în cadrul hotărârii atacate.

34. A stabili dacă această definiție este sau nu corectă nu face parte din obiectul cauzei,

11 — Este necesar să amintim că, la punctul 29 din hotărârea atacată, Tribunalul a declarat că „[n]oțiunea de stat prevăzută la acest articol nu se referă la stat în calitate de persoană juridică și de subiect unitar de drept internațional și la organele sale de guvernare". În continuare, la punctul 40 din această hotărâre, Tribunalul a precizat că, în măsura în care acest lucru este posibil, noțiunea trebuie interpretată în mod autonom, fără raportare la dreptul statelor membre.

iar prezenta procedură, cel puțin din perspectiva unei simple cercetări a legalității hotărârii atacate [12], nu impune Curții să se pronunțe cu privire la acest aspect.

35. Chiar dacă are în vedere aceeași prevedere din statut, prezenta cauză ridică, prin urmare, o altă problemă de interpretare decât aceea care face obiectul cauzelor Salvador García/Comisia, C-7/06 P, Herrero Romeu/Comisia, C-8/06 P, Salazar Brier/Comisia, C-9/06 P, De Bustamante Tello/Consiliul, C-10/06 P și Adam/Comisia, C-211/06 P, în prezent pendinte la Curte.

36. În cadrul acestor cauze, reclamanții, funcționari cărora le-a fost refuzată acordarea indemnizației de expatriere, lucraseră la Bruxelles, înainte de a fi angajați de către Comisie, în cadrul unor diferite organisme însărcinate cu apărarea intereselor entităților-subdiviziuni teritoriale ale statului [13]. În niciunul dintre cazurile respective, între reclamanții și reprezentanța permanentă a statelor cărora le aparțineau entitățile respective nu existaseră raporturi care să poată fi considerate a fi asimilabile raporturilor dintre intimată și RPA în prezenta cauză. În cauzele menționate anterior, Curtea este, prin urmare, chemată să se pronunțe asupra noțiunii „stat" în sensul articolului 4 alineatul (1) litera (a) a doua liniuță ultima teză din anexa VII la statut, pentru a determina dacă noțiunea menționată include entitățile respective.

37. În schimb, prezenta cauză are ca obiect un aspect diferit, privitor la condițiile care trebuie îndeplinite pentru a putea considera că activitatea exercitată de către funcționarul al cărui drept de a beneficia de indemnizația de expatriere trebuie verificat include „situații ce rezultă din serviciile efectuate pentru un alt stat", ceea ce ar permite „neutralizarea" perioadelor corespunzătoare, astfel cum prevede articolul 4 alineatul (1) litera (a) a doua liniuță ultima teză din anexa VII la statut. Curtea va trebui să decidă în special dacă, în acest scop, este suficient ca serviciile să fie furnizate de către o persoană integrată din punct de vedere funcțional și organizațional în cadrul unei autorități a statului, indiferent dacă organismele pentru care au fost efectuate serviciile respective sunt incluse în noțiunea de stat în sensul acestei prevederi.

38. Odată clarificate aceste aspecte, este necesar să trecem rapid în revistă principalele contribuții ale jurisprudenței la inter-

12 — Pentru motivele pe care le vom expune în continuare, considerăm că prezentul recurs nu trebuie admis și că, prin urmare, Curtea poate decide să soluționeze în mod definitiv cauza statuând asupra fondului acesteia.

13 — Sunt avute în vedere diferite comunități autonome din Spania și un land, în cazul reclamantei din cauza Adam/Comisia, citată anterior.

pretarea noțiunii „situații ce rezultă din serviciile efectuate pentru un alt stat sau organizație internațională".

39. Deși Curtea nu s-a pronunțat decât izolat asupra acestui aspect, există, în schimb, o jurisprudență abundentă în materie, chiar dacă nu perfect univocă, a Tribunalului, pe care considerăm oportun să o amintim, dat fiind că, între altele, Comisia reproșează instanței de fond faptul că s-ar fi îndepărtat de propria jurisprudență anterioară. Hotărârile pe care le vom evoca în continuare conțin elemente utile pentru (i) identificarea naturii și a fundamentului prevederilor cuprinse la articolul 4 alineatul (1) litera (a) a doua liniuță ultima teză din anexa VII la statut, precum și pentru (ii) definirea condițiilor de aplicare a acestora.

b) Analiza jurisprudenței

i) Cu privire la natura și fundamentul prevederilor cuprinse la articolul 4 alineatul (1) litera (a) a doua liniuță ultima teză din anexa VII la statut

40. Am indicat deja că, în privința interpretării prevederii în cauză, în jurisprudența Tribunalului au fost adoptate soluții care nu sunt întotdeauna convergente. Acesta este cazul în special în ceea ce privește calificarea dispozițiilor cuprinse în articolul menționat.

41. În cadrul hotărârii Vardakas/Comisia [14], pornind de la o interpretare a articolului 4 alineatul (1) litera (a) din anexa VII la statut care, în opinia noastră, nu este conformă cu conținutul acestei prevederi, Tribunalul a afirmat că a doua liniuță ultima teză a dispoziției amintite constituie o *excepție la excepție*, care, ca atare, trebuie interpretată *extensiv* [15]. În aceeași hotărâre, comparând prevederile cuprinse la literele (a) și (b) ale articolului 4 alineatul (1) din anexa VII la statut [16], Tribunalul a conchis că expresia „situații ce rezultă din serviciile efectuate pentru un alt stat sau organizație internațională", de la litera (a), „[are] un domeniu de aplicare mult mai extins" decât expresia „exercitarea atribuțiilor în serviciul unei organizații internaționale", utilizată la litera (b), și că, prin urmare, „autorii statutului au utilizat termeni cuprinzători atunci când au

14 — Hotărârea Tribunalului din 30 martie 1993 (T-4/92, Rec., p. II-357).

15 — A se vedea punctul 34. Tribunalul a ajuns la această concluzie după ce a indicat că această dispoziție se inserează în cadrul unei prevederi ce cuprinde trei niveluri: *regula*, pe baza căreia funcționarii care nu au și nu au avut niciodată cetățenia statului pe teritoriul căruia se găsește sediul instituției care i-a angajat au dreptul la indemnizația de expatriere (prima liniuță); *excepția*, în temeiul căreia funcționarul care, în cadrul perioadei de referință, a locuit sau a lucrat în mod obișnuit pe teritoriul statului respectiv nu poate beneficia de această indemnizație (a doua liniuță); *excepția de la excepție*, care permite neutralizarea situațiilor ce rezultă din serviciile efectuate pentru un alt stat sau organizație internațională (a doua liniuță ultima teză).

16 — În temeiul articolului 4 alineatul (1) litera (b) din anexa VII, indemnizația de expatriere se acordă „funcționarului care are sau a avut cetățenia statului pe teritoriul căruia este situat locul său de repartizare și care, în perioada de 10 ani care se încheie la angajarea în muncă, a locuit în mod obișnuit în afara teritoriului european al statului respectiv pentru alte motive decât cele legate de exercitarea atribuțiilor în serviciul unui stat sau al unei organizații internaționale".

dorit să acorde funcționarilor indemnizația de expatriere, în timp ce, atunci când au dorit să îi priveze de aceasta, au recurs la termeni restrictivi" [17]. De aici, Tribunalul a dedus că „intenția legiuitorului [...] a fost să acorde în mod extensiv beneficiul indemnizației de expatriere" [18].

42. Dimpotrivă, în cadrul hotărârii Olesen/Comisia [19], Tribunalul a considerat că, deoarece reprezintă o „*excepție* de la condițiile de acordare a indemnizației de expatriere" [20], articolul 4 alineatul (1) litera (a) a doua liniuță ultima teză din anexa VII la statut trebuie să facă obiectul unei interpretări *stricte* [21]. În cadrul acestei hotărâri, Tribunalul a precizat de asemenea că o interpretare strictă a prevederii în cauză se impune și în virtutea faptului că aceasta are ca obiect acordarea de avantaje financiare [22].

43. Trebuie să precizăm că niciuna dintre aceste abordări nu ni se pare deplin convingătoare.

44. Nu putem împărtăși interpretarea cuprinsă în hotărârea Vardakas/Comisia, citată anterior, care, în opinia noastră, este contrară textului articolului 4 alineatul (1) litera (a) din anexa VII la statut, din care rezultă că prima și a doua liniuță ale acestei prevederi cuprind norme care enunță condițiile (ambele negative) care trebuie să fie îndeplinite cumulativ pentru a dobândi dreptul la indemnizația de expatriere în temeiul acestei prevederi, în timp ce niciun element nu permite să se deducă existența unui raport de tip regulă-excepție între aceste norme [23].

45. Cu toate acestea, nici orientarea adoptată în cadrul hotărârii Olesen/Comisia nu ni se pare mai convingătoare.

46. Într-adevăr, ne întrebăm dacă dispoziția a cărei interpretare face obiectul prezentei cauze poate cu adevărat să fie considerată „o excepție de la condițiile de acordare a indemnizației de expatriere". În primul rând, atât din locul în care este plasată în cadrul textului, cât și din termenii „pentru aplicarea prezentei dispoziții" de la începutul enunțului rezultă că aceasta face trimitere *exclusiv* la condiția menționată la a doua liniuță a articolului 4 alineatul (1) litera (a) din anexa VII la statut, mai precis la funcționarul care „în mod obișnuit, nu a locuit și nu și-a exercitat activitatea profesională principală pe teritoriul statului respectiv" în cadrul perioadei de referință. În al doilea rând,

17 — Punctul 36.

18 — Punctul 37.

19 — Hotărârea Tribunalului din 30 iunie 2005 (T-190/03, RecFP, p. I-A-181 și II-805).

20 — Punctul 47 (sublinierea noastră).

21 — Avocatul general Darmon se exprimase deja în acest sens în concluziile prezentate în cauza De Angelis/Comisia (246/83, Rec., p. 1253). Jurisprudența Curții califică adesea dispoziția în cauză drept „derogare".

22 — Punctul 48.

23 — Cu alte cuvinte, în opinia noastră, condiția pentru acordarea indemnizației de expatriere nu este atât a nu avea cetățenia statului pe teritoriul căruia este situat locul de repartizare, ci mai curând situația efectivă de „expatriere" în care se găsește funcționarul în momentul angajării. Această interpretare pare de asemenea susținută de litera (b) a articolului 4 alineatul (1) din anexa VII la statut, care prevede că și funcționarul care are cetățenia statului pe teritoriul căruia se situează locul de repartizare poate, în anumite condiții, să beneficieze de indemnizația de expatriere.

opinăm că aceasta prevede un *criteriu de aplicare* a normei ce precedă, mai curând decât o excepție sau o derogare de la această normă [24]. În orice caz, dacă poate fi vorba despre o derogare, aceasta privește numai modalitățile de calcul al perioadei de referință pentru aplicarea normei respective, iar nu condiția enunțată de aceasta, deoarece această condiție trebuie totuși să fie respectată chiar și de către cei care, după ce au efectuat servicii pentru un alt stat sau organizație internațională, au dreptul să obțină neutralizarea acestor perioade de activitate [25].

47. Pe de altă parte – chiar fără a aprofunda problematica transpunerii în domeniul funcției publice a principiului, elaborat de către Curte în cadrul unui domeniu distinct [26], potrivit căruia prevederile dreptului comunitar care conferă dreptul la prestații financiare provenite din resurse comunitare sunt de strictă interpretare [27] –, în opinia noastră, este necesar a preciza că trimiterea făcută de Tribunal la interpretarea restrictivă a prevederii în cauză trebuie cel mult înțeleasă ca excluzând recurgerea la o interpretare prin analogie și nu poate, în niciun mod, să justifice o interpretare a acestei dispoziții prin care să se modifice domeniul său de aplicare și să se contrazică conținutul său ori să limiteze sfera sa „naturală" de aplicare.

48. În ceea ce privește fundamentul prevederii cuprinse la articolul 4 alineatul (1) litera (a) a doua liniuță ultima teză din anexa VII la statut și, în mod mai general, instituția indemnizației de expatriere, jurisprudența oferă, în schimb, indicații univoce.

49. Astfel cum au afirmat în repetate rânduri Curtea și Tribunalul, „indemnizația de

24 — Pentru a putea considera că între două norme există o relație de la regulă la excepție sau de tip regulă-derogare, trebuie ca excepția sau derogarea să acorde anumitor situații, în lipsa cărora ar fi aplicabilă regula, efecte diferite de cele ce ar rezulta prin aplicarea regulii. Or, în speță, dispoziția care se presupune că reprezintă regula prevede că, în cadrul perioadei de referință, funcționarul care a locuit sau și-a exercitat activitatea profesională principală, în mod obișnuit, pe teritoriul statului unde este situat locul său de repartizare (descrierea situației) nu are dreptul la indemnizația de expatriere (efect). Dispoziția care se presupune că reprezintă excepția sau derogarea prevede că situațiile ce rezultă din servicii efectuate pentru un alt stat sau organizație internațională (descrierea situației) nu se iau în considerare (efect). Or, această din urmă prevedere nu are ca efect eliminarea din sfera de aplicare a primei dispoziții a anumitor situații care ar face parte din această sferă, reglementându-le în mod diferit: funcționarul care a efectuat servicii pentru un alt stat în cadrul perioadei de referință nu are *în mod automat* dreptul la indemnizația de expatriere (efect ce s-ar fi produs dacă situația era eliminată din sfera de aplicare a regulii prin excepție sau derogare), ci are numai dreptul ca această perioadă în cadrul căreia și-a exercitat activitatea să fie *neutralizată* în ceea ce privește calculul perioadei de referință. În opinia noastră, de aici rezultă că dispoziția în cauză nu introduce o excepție sau o derogare de la condiția enunțată la articolul 4 alineatul (1) litera (a) din anexa VII la statut, ci se limitează la a prevedea un *criteriu de aplicare* a acestei condiții.

25 — A se vedea în acest sens hotărârea din 31 mai 1988, Nuñez/Comisia (211/87, Rec., p. 2791).

26 — Acela al subvențiilor acordate în cadrul politicii agricole comune.

27 — Și anume o operațiune efectuată constant de către Tribunal începând cu hotărârea pronunțată la 8 martie 1990, Schwedler/Parlamentul European (T-41/89, Rec., p. II-79) (a se vedea, între altele, hotărârea Olesen/Comisia, citată anterior, punctul 48 și jurisprudența citată). În concluziile pe care le-a prezentat în cauza având ca obiect recursul împotriva hotărârii Schwedler/Parlamentul European, citată anterior, avocatul general Tesauro a criticat cu privire la acest aspect considerentele acestei hotărâri a Tribunalului (hotărârea din 28 noiembrie 1991, Schwedler/Parlamentul European, C-132/90 P, Rec., p. I-5745).

expatriere are ca scop să compenseze cheltuielile și dezavantajele specifice ce rezultă din exercitarea permanentă a funcțiunilor în cadrul unui stat în care funcționarul nu a stabilit legături durabile înainte de intrarea sa în funcție" [28].

50. În ceea ce privește prevederea cuprinsă la articolul 4 alineatul (1) litera (a) a doua liniuță ultima teză din anexa VII la statut, potrivit unei jurisprudențe constante, fundamentul acesteia îl reprezintă voința de a nu prejudicia, prin pierderea indemnizației de expatriere, funcționarii care s-au stabilit în țara de repartizare în vederea efectuării în acest stat a unor activități în serviciul altui stat sau organizații internaționale [29], deoarece aceștia nu pot fi considerați ca fiind „legați în mod durabil de statul în care au fost repartizați, datorită caracterului temporar al detașării acestora în țara respectivă" [30].

51. Regula neutralizării cuprinsă în această prevedere pare, așadar, să se întemeieze pe prezumția că prestarea de servicii pentru un stat sau pentru o organizație internațională nu este, în sine, de natură să creeze legături durabile între persoana interesată și statul în care sunt efectuate aceste prestații [31].

52. Cum se justifică această prezumție?

53. Deoarece acest aspect nu a fost analizat în jurisprudență, pot fi formulate mai multe ipoteze.

54. O primă justificare, bazată pe o constatare empirică, ar putea-o constitui presupunerea că activitatea exercitată în străinătate în serviciul unui alt stat decât cel în care este efectuată prestația sau pentru o organizație internațională are de obicei un caracter temporar: funcționarilor unei organizații internaționale, precum și membrilor corpului diplomatic al unui stat li se poate adesea solicita schimbarea locului de repartizare; așadar, aceștia nu au un interes de a crea legături durabile cu statul de repartizare.

55. O a doua explicație a prezumției în cauză s-ar putea baza pe particularitățile mediului de lucru în cadrul organizațiilor internațio-

28 — A se vedea, între altele, hotărârea Curții din 20 februarie 1975, Airola/Comisia (21/74, Rec., p. 221, punctul 8), hotărârea din 9 octombrie 1984, Witte/Parlamentul European (188/83, Rec., p. 3465, punctul 8), hotărârea De Angelis/Comisia, citată anterior (punctul 13), hotărârea din 24 iunie 1987, von Neuhoff von der Ley/Comisia (61/85, Rec., p. 2853, punctul 7), hotărârea Tribunalului din 28 septembrie 1999, J/Comisia (T-28/98, RecFP., p. I-A-185 și II-973, punctul 32), hotărârea din 13 aprilie 2000, Reichert/Parlamentul European (T-18/98, RecFP, p. I-A-73 și II-309, punctul 25), și hotărârea Olesen/Comisia, citată anterior, punctul 44.

29 — Hotărârea Nuñez/Comisia, citată anterior.

30 — Hotărârea din 15 ianuarie 1981, Vutera/Comisia (1322/79, Rec., p. 127, punctul 8), hotărârea De Angelis/Comisia, citată anterior (punctul 13), și hotărârea Nevin/Comisia, citată anterior (punctul 50).

31 — O prezumție similară, chiar dacă în sens opus, stă la temeiul prevederii cuprinse la litera (b) a aceluiași articol 4 alineatul (1) din anexa VII la statut. A se vedea hotărârea Tribunalului din 27 septembrie 2000, Lemaître/Comisia (T-317/99, RecFP, p. I-A-191 și II-867, punctul 59).

nale şi al structurilor statale situate în străinătate. Deoarece viaţa profesională joacă adesea un rol fundamental în integrarea socială a unui individ, circumstanţa că mediul de lucru este constituit în majoritate din persoane care, pe de o parte, nu sunt stabilite permanent în statul unde este situat locul de repartizare al acestora şi, pe de altă parte, nu au cetăţenia acestuia din urmă poate face dificilă crearea de legături sociale durabile de natură să echivaleze cu o adevărată integrare în statul respectiv.

56. Necesitatea de a păstra capacitatea de recrutare a instituţiilor comunitare şi de a menţine puterea de atracţie a acestora pentru alţi cetăţeni decât cei ai statului în care este situat sediul acestora nu este nici aceasta străină de obiectivele urmărite prin regula neutralizării. Această ipoteză se dovedeşte valabilă în special în cazul aplicării acestei reguli la situaţia specifică a serviciilor efectuate pentru organizaţii internaţionale, cu dublul scop de a nu descuraja prestarea de servicii cu titlu temporar pentru instituţiile comunitare şi, în sens opus, de a nu îi descuraja pe cei care au efectuat aceste prestaţii să se angajeze pe durată nedeterminată în serviciul instituţiilor.

57. În sfârşit, ne întrebăm dacă cele ce precedă sunt suficiente pentru a explica prezumţia care stă la baza prevederii în cauză ori dacă fundamentul acesteia nu ar trebui mai curând căutat într-un privilegiu acordat în favoarea statelor şi a organizaţiilor internaţionale, privilegiu care se materializează în definirea unui regim special (limitat la modalităţile de calcul al perioadei de referinţă) pentru aceia care au efectuat servicii pentru organele acestora şi care urmăreşte să înlăture reducerea mobilităţii geografice a personalului statelor şi al organizaţiilor internaţionale. În special, insuficienţa justificărilor expuse mai sus pare evidentă dacă se consideră că acestea sunt de natură să confirme prezumţia de neintegrare în statul de repartizare în ceea ce priveşte atât situaţiile descrise prin dispoziţia în cauză, cât şi situaţiile ce rezultă din serviciile efectuate în străinătate pentru alte subiecte de drept decât statele sau organizaţiile internaţionale (oricare ar fi accepţiunea care trebuie acordată termenilor respectivi pe cale interpretativă) [32].

ii) Cu privire la condiţiile de aplicare a articolului 4 alineatul (1) litera (a) a doua liniuţă ultima teză din anexa VII la statut

— Prezentarea jurisprudenţei

58. Deoarece, în concordanţă cu observaţiile Comisiei, considerăm că, pentru a nu priva

32 — În această privinţă, trebuie remarcat că, în hotărârea din 13 decembrie 2004, E/Comisia (T-251/02, RecFP, p. I-A-359 şi II-1643), Tribunalul a decis să respingă o excepţie întemeiată pe ilegalitatea articolului 4 alineatul (1) litera (a) a doua liniuţă ultima teză din anexa VII la statut, dedusă tocmai din pretinsa incompatibilitate între această dispoziţie şi principiul egalităţii de tratament. Reclamanta solicita să îi fie aplicată regula neutralizării, susţinând că fusese trimisă de cabinetul de avocaţi englez cu care colabora să îşi exercite activitatea profesională la sediul din Bruxelles al acestuia în cadrul unei părţi a perioadei de referinţă şi că nu stabilise legături durabile în Belgia ca urmare a acestei experienţe.

de coerență sistemul, este necesară o evaluare a îndeplinirii condițiilor de aplicare a prevederii amintite pe baza unor criterii identice pentru cele două situații vizate de aceasta („servicii efectuate pentru un alt stat" și „servicii efectuate pentru o organizație internațională"), expunerea efectuată în continuare menționează hotărârile ce privesc fie una, fie cealaltă situație, fără a distinge între acestea [33].

59. În ceea ce privește condițiile de aplicare subiective, Curtea a precizat, în cadrul hotărârii De Angelis/Comisia [34], că prevederea în cauză „nu are în vedere decât situațiile ce rezultă din serviciile efectuate de către *însuși funcționarul* care intră în funcție" [35] și nu poate fi extinsă la funcționarul care a avut reședința în țara de repartizare deoarece și-a urmat în acest stat soțul, în temeiul unei obligații juridice, ori s-a mutat în acest stat pentru a fi angajat în cadrul Comunității.

60. În privința condițiilor obiective, este necesar a aminti înainte de toate hotărârea Lo Giudice/Parlamentul European [36], citată în numeroase rânduri de către Comisie în memoriile sale, în cadrul căreia Tribunalul, pentru prima oară, a considerat că existența unui raport juridic direct între funcționar și organizația internațională respectivă este o condiție necesară în scopul aplicării prevederii în cauză. În cauza în care a fost pronunțată această hotărâre, reclamantul, înainte de a fi angajat ca funcționar, acordase consultanță în domeniul informaticii Parlamentului European și Comisiei, în temeiul unui contract de achiziții publice încheiat între aceste instituții și societățile al căror angajat era. Tribunalul a remarcat că reclamantul nu fusese „angajat direct de către o instituție europeană prin contract sau sub orice altă formă, potrivit regimului aplicabil celorlalți agenți ai Comunităților Europene ori a unui alt text comunitar", că, în speță, nu exista „niciun raport de serviciu direct cu instituțiile respective și, în consecință, reclamantul nu se supunea din punct de vedere juridic instrucțiunilor acestor instituții" [37]. La punctul 36 din aceeași hotărâre, Tribunalul a afirmat, în termeni mai generali, că, pentru a beneficia de regula neutralizării, era necesar ca persoana interesată „să fi fost parte, *cel puțin*, a unor *raporturi juridice directe* cu instituțiile respective" [38].

61. În cadrul hotărârii Diamantaras/Comisia [39], Tribunalul, căruia i s-a solicitat să

33 — Este de asemenea necesar să precizăm că, potrivit celor explicate mai sus cu privire la obiectul prezentului recurs, definiția oferită în jurisprudență noțiunilor „stat" și „organizație internațională" în scopul aplicării dispoziției respective nu face parte din cadrul analizei care urmează.

34 — Citată anterior (punctul 14).

35 — Sublinierea noastră.

36 — Citată anterior.

37 — Hotărârea Lo Giudice/Parlamentul European, citată anterior (punctul 34).

38 — Sublinierea noastră. Potrivit Tribunalului, „o astfel de interpretare este, de altfel, conformă cu autonomia de care se bucură instituțiile în cadrul organizării interne a serviciilor acestora, în temeiul căreia sunt abilitate, prin intermediul procedurii cererii de oferte, să invite terți care nu aparțin structurii ierarhice proprii să își propună serviciile în vederea asigurării executării de lucrări bine precizate".

39 — Hotărârea Tribunalului din 14 decembrie 1995 (T-72/94, RecFP, p. I-A-285 și II-865, punctul 52).

hotărască dacă reclamantul avea dreptul să obțină neutralizarea perioadei în care lucrase în calitate de consilier independent al Comisiei, a precizat că dispoziția respectivă nu privea exclusiv *funcționarii* unui stat sau pe cei care *au făcut parte din cadrul personalului* unei organizații internaționale. Potrivit Tribunalului, deoarece statutul de consilier independent al Comisiei implica un raport juridic direct între această instituție și reclamant, acesta dădea naștere unei situații ce rezulta din serviciile efectuate pentru o organizație internațională, în sensul prevederii citate.

62. În cadrul hotărârii Liaskou/Consiliul [40], instituția pârâtă susținea lipsa oricărui raport de subordonare, dedus dintr-un statut sau dintr-un contract, între reclamantă și Comisie, în cadrul căreia reclamanta efectuase un stagiu, perioadă a cărei calificare făcea obiectul litigiului. Tribunalul a remarcat că, în cadrul stagiului efectuat, reclamanta își asumase față de Comisie obligația să execute o prestare de servicii în schimbul unei remunerații și că *natura juridică a raportului* dintre aceasta și instituția în cauză nu putea fi exclusă pentru simplul motiv că nu fusese încheiat niciun *contract*. Potrivit Tribunalului, ar rezulta de aici că stagiul efectuat de către reclamantă trebuia calificat drept „situație rezultând din serviciile efectuate pentru o organizație internațională", în sensul articolului 4 alineatul (1) litera (a) a doua liniuță ultima teză din anexa VII la statut.

63. În cadrul hotărârii Nevin/Comisia [41], pronunțată la 11 septembrie 2002, Tribunalul a revenit asupra noțiunii de raport juridic direct și asupra importanței deținute, în aprecierea existenței acestui raport, de constatarea unui raport de subordonare ierarhică între funcționar și organizația internațională. În cauza în care s-a pronunțat această hotărâre, reclamantul, înainte de a fi fost angajat de către Comisie, lucrase pentru această instituție, între altele, ca lucrător temporar. După ce a constatat lipsa raportului de muncă între reclamant și Comisie [42] și, prin urmare, lipsa unui raport juridic direct în sensul amintit deja la punctul 34 din hotărârea Lo Giudice/Parlamentul European [43], Tribunalul a verificat în continuare dacă elementele invocate de către reclamant puteau constitui un astfel de raport, chiar în absența raportului de muncă [44]. Între elementele analizate de către Tribunal se înscria și împrejurarea că, în cadrul exercitării activității sale, reclamantul primea instrucțiuni exclusiv din partea Comisiei. Tribunalul a considerat această

40 — Hotărârea Tribunalului din 3 mai 2001 (T-60/00, RecFP, p. I-A-107 și II-489, punctul 49).

41 — Citată la nota de subsol 9.

42 — Tribunalul a ajuns la această concluzie după ce a examinat relațiile existente, potrivit dreptului belgian, între întreprinderea de asigurare de forță de muncă provizorie, lucrătorul provizoriu și utilizator (hotărârea Nevin/Comisia, citată anterior, punctele 53-57).

43 — A se vedea punctul 60 din prezentele concluzii.

44 — În afara raportului de subordonare ierarhică, la care vom face referire în continuare în text, reclamantul cita în special ca elemente din care se deducea raportul direct dintre acesta și Comisie: obligațiile legale ce incumbă utilizatorului în privința lucrătorului provizoriu, anumite aspecte formale privind atât contractul încheiat între reclamant și societatea care asigură forța de muncă provizorie, cât și documentația eliberată de către aceasta reclamantului, un anumit număr de prestații în favoarea reclamantului la care se obliga Comisia în temeiul condițiilor generale prezentate în anexa la contractul încheiat între acesta din urmă și societatea de asigurare a forței de muncă temporare, precum și împrejurarea că desemnarea reclamantului fusese aprobată de către Comisie.

circumstanță ca fiind perfect compatibilă cu natura activității temporare, în cazul căreia raportul de muncă și, astfel, raportul de subordonare se creează exclusiv cu agenția de plasare a forței de muncă temporare; conformându-se instrucțiunilor Comisiei, reclamantul îndeplinea, în realitate, obligațiile pe care și le asumase față de agenția de plasare a forței de muncă temporare, respectiv angajatorul său, în timp ce nerespectarea acestor obligații nu producea efecte juridice decât în raport cu aceasta din urmă. Tribunalul a conchis precizând că, „deși faptul că reclamantul se supunea din punct de vedere juridic instrucțiunilor pârâtei relevă, desigur, o anumită diferență față de speța în care a fost pronunțată hotărârea Lo Giudice/Parlamentul European [...], nu este mai puțin adevărat că, similar cauzei amintite, nu au existat între părți raporturi juridice directe care să poată atrage aplicarea articolului 4 alineatul (1) litera (a) a doua liniuță ultima teză din anexa VII la statut" [45].

64. Existența unui raport juridic direct în sensul jurisprudenței menționate mai sus pare a fi necesară chiar și în cazul în care trebuie aplicată derogarea prevăzută la articolul 4 alineatul (1) litera (a) prima liniuță ultima teză din anexa VII la statut la ipoteza „serviciilor efectuate pentru un alt stat".

65. În cadrul hotărârii Olesen/Comisia, citată la punctul 42 de mai sus, Tribunalul a făcut trimitere la hotărârile Lo Giudice/Parlamentul European, Diamantaras/Comisia și Nevin/Comisia pentru a justifica o interpretare restrictivă a prevederii în cauză, chiar și atunci când este vorba despre ipotezele serviciilor efectuate pentru un stat. Fără a afirma în mod explicit necesitatea de a aplica, chiar și în aceste ipoteze, criteriul raportului juridic direct elaborat în aceste hotărâri, Tribunalul a indicat că „ar fi incoerent [...] să se permită coexistența a două abordări opuse în cadrul aceleiași dispoziții, mai exact o interpretare strictă în ceea ce privește «serviciile efectuate pentru o organizație internațională» și o interpretare extensivă în ceea ce privește «serviciile efectuate pentru un alt stat»" [46].

66. În schimb, Tribunalul a aplicat în mod expres criteriul raportului juridic direct în cadrul hotărârii Recalde Langarica/Comisia [47] și, astfel, a exclus existența în speță a raporturilor juridice directe între reclamantă, angajată a unei societăți publice pe acțiuni de drept spaniol, și statul spaniol. Tribunalul se baza în special pe lipsa *raporturilor contractuale* între acesta din urmă și reclamantă, în vreme ce împrejurarea că acționarul unic al acestei societăți era comunitatea autonomă bască a fost considerată aptă să dovedească exclusiv existența

45 — A se vedea punctul 65 din prezentele concluzii. Traducere neoficială a textului în limba franceză al hotărârii.

46 — A se vedea punctul 50 din prezentele concluzii. Traducere neoficială a textului în limba franceză al hotărârii.

47 — Hotărârea Tribunalului din 13 septembrie 2005 (T-283/03, RecFP, p. I-A-235 și II-1075, punctul 166).

unor raporturi juridice *indirecte* între această entitate și reclamantă și, *a fortiori*, între reclamantă și Regatul Spaniei [48].

— Analiză

67. Din considerentele expuse mai sus rezultă că noțiunea „raport juridic direct" la care face trimitere Comisia în cadrul memoriilor sale reprezintă un concept elaborat în jurisprudența Tribunalului.

68. În susținerea recursului introdus, Comisia susține, între altele, că, în hotărârea atacată, Tribunalul s-a îndepărtat de propria jurisprudență, omițând să verifice dacă acest raport exista în speță. Aceasta consideră de asemenea că prin „raport juridic" trebuie să se înțeleagă, în temeiul jurisprudenței menționate, un raport de natură contractuală sau statutară. În sfârșit, recurenta consideră că Tribunalul a aplicat un criteriu, mai precis subordonarea ierarhică, a cărui relevanță în aprecierea existenței unui raport juridic direct ar fi fost exclusă în hotărârea Nevin/Comisia, citată anterior.

69. Înainte de a ne continua reflecția, considerăm util a expune rațiunile care nu ne permit să împărtășim analiza jurisprudenței Tribunalului propusă de către recurentă.

70. Este necesar să evidențiem, în primul rând, că jurisprudența Tribunalului nu impune, pentru a se deduce raportul juridic direct cerut în vederea aplicării regulii neutralizării, ca persoana care furnizează serviciile *să fie un funcționar de stat* sau să facă parte din personalul unei organizații internaționale [49]. Cu alte cuvinte, statul și organizația internațională nu trebuie să aibă în mod obligatoriu calitatea de angajator în raport cu persoana interesată.

71. În al doilea rând, trebuie remarcat că Tribunalul a utilizat expresia „raport juridic direct", iar nu expresia „legătură contractuală directă". Dat fiind că nu considerăm că această alegere corespunde exclusiv unei cerințe cu caracter terminologic, dictată de necesitatea de a include și situații în care raportul între persoana interesată și stat sau organizația internațională nu este de natură contractuală, ci statutară, ni se pare posibil să conchidem că raportul învederat în jurisprudență *nu trebuie să rezulte în mod obligatoriu dintr-un contract*. De altfel, opinăm că nu ne putem asocia interpretării potrivit căreia, în lipsa unei relații contractuale directe, condiția raportului juridic direct ar fi îndeplinită numai în prezența unui raport juridic mai strâns decât cel ce

48 — Punctele 167 și 168. Criteriul raportului juridic direct este de asemenea amintit în cadrul hotărârilor atacate prin recursurile pendinte în prezent care fac obiectul cauzelor citate anterior la punctul 35 din prezentele concluzii.

49 — A se vedea hotărârile citate anterior Diamantaras/Comisia și Liaskou/Comisia.

decurge dintr-un contract. Într-adevăr, pe de o parte, în hotărârea Liaskou/Comisia, citată anterior, Tribunalul a considerat că un astfel de raport există în cazul unui stagiar. Pe de altă parte, în hotărârea Lo Giudice/Parlamentul European, citată anterior, Tribunalul a admis că raportul cerut este mai puțin strâns în comparație cu o relație contractuală, atunci când, după ce a constatat, la punctul 34 din această hotărâre, că reclamantul încheiase un contract exclusiv cu societăți terțe, instanța a declarat, la punctul 36 din aceeași hotărâre, că articolul 4 alineatul (1) litera (a) a doua liniuță din anexa VII la statut impune ca „persoana interesată să fi fost parte *cel puțin* a unor raporturi juridice directe cu instituțiile respective".

72. Așadar, contrar celor susținute de către recurentă, deși este adevărat că, în cazul în care se constată existența unui raport de natură contractuală sau statutară între persoana interesată și statul sau organizația internațională respectivă, această constatare permite, prin ea însăși, potrivit jurisprudenței Tribunalului, să se conchidă în sensul existenței unui raport juridic direct, nu putem, dimpotrivă, concluziona din această jurisprudență că, în lipsa acestui raport, existența legăturii în cauză trebuie să fie exclusă numai pentru acest motiv.

73. În al treilea rând, considerăm că, atunci când hotărârile Lo Giudice/Parlamentul European și Nevin/Comisia fac trimitere la circumstanța că persoana interesată se supune sau nu instrucțiunilor unui organ al statului sau al organizației internaționale [50], acestea au, în realitate, în vedere o relație mai particularizată decât un simplu raport de subordonare ierarhică, mai precis o situație în care persoanei interesate îi revine o obligație juridică ce include faptul că aceasta urmează îndrumările primite din partea beneficiarului prestației în temeiul dreptului acestuia de direcționare și control al executării prestației. Odată făcută această precizare, nu împărtășim teza Comisiei potrivit căreia jurisprudența ar exclude relevanța acestui element. Dimpotrivă, în cadrul hotărârii Lo Giudice/Parlamentul European, acesta pare să capete o importanță deosebită [51] în ceea ce privește cercetarea existenței unui raport juridic direct între reclamant și instituția comunitară. Deși este adevărat că importanța sa a fost în mod vizibil redefinită în cadrul hotărârii Nevin/Comisia, pronunțată ulterior, totuși nu considerăm posibil a deduce din hotărârea amintită că Tribunalul a intenționat să excludă relevanța acestui raport în vederea efectuării cercetării menționate [52].

74. În sfârșit, ni se pare că putem deduce din jurisprudența menționată mai sus că, astfel cum a subliniat pe bună dreptate intimata și contrar implicațiilor pe care pare să le aibă teza Comisiei, existența unui raport juridic direct între persoana interesată și statul sau organizația internațională în cauză se stabilește pe baza unui *ansamblu de factori care nu sunt predeterminați*, a căror aptitudine de

50 — A se vedea punctele 68 și 71 din prezentele concluzii.

51 — Punctul 34.

52 — Tribunal a precizat numai că, în sine, acest element nu este suficient pentru a constitui (sau pentru a înlătura, în cazul în care lipsește) un raport juridic direct.

a servi drept indicii privind existența unui astfel de raport se apreciază de la caz la caz, pe baza elementelor ce caracterizează fiecare speță în parte.

75. Procedăm în continuare la examinarea temeiniciei motivului invocat de către Comisie în susținerea acțiunii formulate.

c) Cu privire la pretinsa încălcare a articolului 4 alineatul (1) litera (a) a doua liniuță ultima teză din anexa VII la statut

76. Curtea nu a avut până în prezent ocazia de a se pronunța cu privire la noțiunea de raport juridic direct elaborată de către Tribunal.

77. În prezenta cauză, Curtea se va putea limita la a examina dacă soluția adoptată de către Tribunal cu privire la situația intimatei este corectă ori va putea aborda în termeni mai generali problema de interpretare care îi este adresată de către părți.

78. În acest din urmă caz, considerăm că noțiunea „raport juridic direct", astfel cum a fost conturată în linii generale de jurisprudența Tribunalului – indiferent de modul de aplicare a acesteia la diferitele cazuri particulare, în care a prevalat, în opinia noastră, o abordare excesiv de formalistă –, poate constitui un parametru corect pe baza căruia să se evalueze dacă activitatea exercitată de către un funcționar înainte de data angajării sale de către Comunitate este cuprinsă în definiția *„serviciilor efectuate* pentru alt stat sau organizație internațională", în sensul articolului 4 alineatul (1) litera (a) a doua liniuță ultima teză din anexa VII la statut.

79. Cu alte cuvinte, suntem de acord cu soluția pronunțată de Tribunal conform căreia condiția cerută pentru aplicarea acestei dispoziții este existența unui raport *juridic*, și nu a unuia pur factual, care să asigure legătura *directă* între persoana care efectuează serviciile și statul (sau organizația internațională) beneficiar al acestora. În plus, considerăm că acest raport nu trebuie să depindă în mod obligatoriu de existența unei relații de natură contractuală sau statutară între cele două subiecte de drept, ci poate fi desprinsă din alte elemente care caracterizează relațiile dintre acestea.

80. Este, prin urmare, necesar să se evalueze dacă elementele de legătură între intimată și Republica Austria identificate de către Tribunal sunt suficiente pentru a constitui acest raport.

81. În această privință, este necesar să remarcăm, cu titlu introductiv, că în niciun caz Comisia nu contestă faptul că

reprezentanțele permanente sunt cuprinse în noțiunea „stat", ceea ce, de altfel, nici nu ar putea fi pus la îndoială în mod valabil.

82. Ca și misiunile diplomatice clasice [53], reprezentanțele permanente exercită funcții de reprezentare și apărare a intereselor naționale. Apărute ca urmare a inițiativelor unilaterale ale statelor membre, acestea îndeplinesc misiunea de organe de legătură între statele respective și instituțiile comunitare, în special prin activitatea Coreper. De-a lungul anilor, în funcție de exigențele de reprezentare a diferitelor administrații implicate în acțiunea comunitară, structura acestora a devenit din ce în ce mai complexă, pentru a reflecta diferitele componente ale statelor din care emană. Deși îndeplinesc aceleași funcții și se conformează unui model în esență identic, organizarea și funcționarea reprezentanțelor permanente variază de la un stat la altul, potrivit caracteristicilor, practicilor comune și, respectiv, priorităților acestor state. Numărul și proveniența funcționarilor și experților angajați depind, spre exemplu, de cerințele eterogene de intervenție ale diferitelor administrații naționale.

83. Fără a fi necesar să aprofundăm geneza și natura reprezentanțelor permanente și contextul în care funcționează acestea, este suficient să remarcăm, în vederea soluționării prezentului litigiu, că, pentru aplicarea regulii neutralizării enunțate la articolul 4 alineatul (1) litera (a) din anexa VII la statut, activitatea exercitată în serviciul unei RP, ca și cea desfășurată în cadrul ambasadelor, trebuie, dată fiind natura juridică a acestor organe, să fie considerată un serviciu efectuat pentru statul căruia îi aparține reprezentanța în cauză.

84. Astfel cum am indicat deja, această concluzie nu este criticată de către Comisie, care contestă, în schimb, că serviciile efectuate de către intimată în cadrul RPA ar putea fi calificate drept servicii efectuate „pentru" Republica Austria. În special, potrivit Comisiei, în cadrul hotărârii atacate, Tribunalul, întemeindu-se pe componenta integrării din punct de vedere organizațional și/sau funcțional a intimatei în cadrul RPA, ar fi aplicat un criteriu pur formal, în detrimentul unei examinări pe fond pe baza căreia acesta ar fi trebuit să ajungă la concluzia că nu există raportul juridic direct cerut în jurisprudență drept condiție de aplicare a regulii neutralizării.

85. Nu împărtășim analiza efectuată de către Comisie.

86. Ținem să amintim pentru început că, pe baza celor expuse mai sus, existența raportului juridic direct invocat de către Comisie poate fi dedusă dintr-o serie de elemente

53 — Pentru o aplicare a regulii neutralizării în ipoteza serviciilor efectuate în cadrul ambasadelor, a se vedea hotărârea din 10 octombrie 1989, Atala-Palmerini/Comisia (201/88, Rec., p. 3109), și hotărârea Nuñez/Comisia, citată anterior. A se vedea de asemenea hotărârea Olesen/Comisia, citată anterior (punctul 40).

diverse, ce trebuie determinate pentru fiecare speță în parte, în cadrul unei aprecieri globale.

87. În al doilea rând, contrar prezumției de la care pornește Comisia, nu este necesar, în vederea aplicării regulii neutralizării, ca serviciile respective să fie efectuate în cadrul unui raport juridic direct, de natură contractuală sau statutară, stabilit între prestatorul și beneficiarul acestor servicii.

88. În al treilea rând, considerăm că elementele evidențiate la punctul 36 din hotărârea atacată, în special împrejurarea că intimata a făcut parte din personalul RPA și că aceasta a avut același statut ca și ceilalți funcționari aflați în serviciul acestei RP, sunt de natură să justifice pe deplin concluzia potrivit căreia serviciile efectuate de către intimată reprezintă servicii efectuate pentru Republica Austria, în sensul articolului 4 alineatul (1) litera (a) a doua liniuță din anexa VII la statut.

89. Împrejurarea că intimata și-a exercitat, în fapt, activitatea pentru organisme nestatale care funcționau în cadrul RPA nu este de natură să înlăture, în vederea aplicării dispoziției respective, relevanța legăturii juridice stabilite între aceasta și Republica Austria, în calitatea sa, constatată de către Tribunal, de membru al personalului tehnico-administrativ al RP a acestui stat membru [54]. În această privință, este necesar să amintim că organizarea internă a unei RP ține de puterea discreționară a statului membru căruia îi aparține aceasta. Îi revine statului membru respectiv atribuția de a selecta organismele desemnate pentru a face parte din cadrul RP și de a determina interesele publice pe care diferitele instituții ce se regăsesc în interiorul RP trebuie să le promoveze în relațiile cu instituțiile comunitare.

90. În plus, suntem de acord cu Tribunalul în a considera că, dacă s-ar impune instituțiilor comunitare, în situații similare celor din speță, să efectueze o cercetare complexă cu privire la natura funcțiilor specifice exercitate de către funcționar în cadrul unei RP, aceasta ar face să devină inutil și excesiv de dificilă procedura de evaluare, pe baza unor criterii obiective și ușor aplicabile, a îndeplinirii criteriilor de aplicare a articolului 4 alineatul (1) litera (a) a doua liniuță din anexa VII la statut.

91. În sfârșit, este necesar să remarcăm că soluția adoptată de Tribunal, contrar celor pe

54 — Această caracteristică reprezintă, în opinia noastră, diferența fundamentală între situația intimatei și cea a reclamantului în cauza în care a fost pronunțată hotărârea Nevin/Comisia, citată anterior, la care face trimitere Comisia în repetate rânduri în cadrul memoriilor sale. Domnul Nevin, deși se supunea dreptului de direcționare și de control al instituției în cadrul căreia lucra, nu făcuse nicicând parte în mod formal din personalul acesteia din urmă și nu se bucura de statutul de funcționar al acestei instituții în aplicarea dispozițiilor din statut și a altor texte care guvernează raporturile de muncă în cadrul instituțiilor comunitare.

care pare a le susține recurenta, nu se găsește nicidecum în contradicție cu fundamentul dispoziției în cauză, astfel cum rezultă acesta din considerațiile expuse în cadrul prezentelor concluzii, fie că se consideră că acest fundament constă în principal în evitarea penalizării persoanelor care se regăsesc în situațiile descrise de această dispoziție, fie că se apreciază că, dimpotrivă, acesta ar trebui mai curând căutat într-un privilegiu acordat în favoarea statelor și a organizațiilor internaționale.

92. Prin urmare, în lumina tuturor considerațiilor ce precedă, propunem Curții să respingă recursul.

VII — Cu privire la cheltuielile de judecată

93. În temeiul articolului 122 primul paragraf din Regulamentul de procedură, atunci când recursul este respins, Curtea se pronunță asupra cheltuielilor de judecată. Potrivit articolului 69 alineatul (2) din același regulament, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată.

94. Deoarece propunem Curții să respingă recursul și întrucât intimata a solicitat obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată, considerăm că aceasta din urmă trebuie obligată la suportarea cheltuielilor de judecată.

VIII — Concluzie

95. În lumina celor ce precedă, propunem Curții să declare următoarele:

„1) Respinge recursul.

2) Obligă Comisia Comunităților Europene la plata cheltuielilor de judecată."